

Andrus Kivirähk

AZ EMBER, AKI BESZÉLTE
A KÍGYÓK NYELVÉT

Fordította:
Kőhalmy Nóra

1.

Kiürült az erdő. Alig találkozni valakivel, leszámítva persze a bogarakat. Azokra mintha semmi sem hatna, egyre csak döngenek, zúgnak most is, akárcsak azelőtt. Repülnek vért szívni vagy belecsípni valakibe, esetleg csak úgy, az útjukba kerülő ember lábára másznak, és fel-alá szaladgálnak rajta egészen addig, amíg az a földre nem söpri, vagy agyon nem csapja őket. Az ő világuk továbbra is a régi – de nem marad ez mindig így! Nekik is üt majd az utolsó órájuk! Ezt persze már nem fogom megélni – senki sem fogja megélni –, de egyszer eljön ez az utolsó óra, abban egészen biztos vagyok.

Ritkán járok odakünn, talán ha hetente egyszer jövök fel a föld színére, hogy elmenjek a forráshoz vízért. Megmosakszom és megmosdatom a társamat is. Annyiszor dörzsölöm le tűzforró testét, hogy többször is fordulnom kell, de a forrás felé vezető úton alig találkozni olyasvalakivel, akivel szót lehetne váltani. Legtöbbször egyetlen lelket sem látni, csak néhanapján szaladok bele egy-egy őzbe vagy vaddisznóba, akik annyira félenkké váltak, hogy már a szagomtól is reszketni kezdenek. Ha még oda is sziszegnek nekik, akkor kővé dermednek, ostobán bámulnak rám, de csak azért sem jönnek közelebb. Olyan bambák ilyenkor, mintha csodát látnának: *egy ember, aki beszél a kígyók nyelvét!* Ettől még inkább megrémülnek, és fejvesztve inalnának a bozótosba, hogy a lehető legmesszebbre kerüljenek ettől a különös szörnyetegtől – de nem lehet. Megtiltják nekik a kígyók igéi. Elsziszegem őket megint, immár hangosabban; egy szigorú paranccsal magamhoz kényszerítem őket. A barmok ekkor keservesen fújtatva, akarataik ellenére, elkezdik felém vonszolni magukat. Akár meg is kegyelmezhetnék nekik és békén hagyhatnám őket – de minek? Különös haragot érzek ezek iránt a mai jószágok iránt. Ezek egyáltalán nem ismerik a régi szokásokat, és úgy szökdécselnek az erdőben, mintha azt az idők hajnalán csakis azért teremtették volna, hogy ők felhőtlenül fetreghessenek benne.

Ezért odasziszegek nekik harmadjára is. Ez alkalommal szavaim kegyetlenek, mint a mindent elnyelő mocsár. A megzavarodott állatok kilőtt nyílként vágatnak felém, de eközben bensőjüket szétveti az őrjítő feszültség; szétrepednek, ahogy egy túl szűk nadrág hasad el, és zsigereik leomlanak a fűbe. Undorító még nézni is, és semmi örömmel nem tölt el a tettem – mégsem hagyok ki egyetlen alkalmat sem arra, hogy gyakoroljam rajtuk hatalmammat. Nem az én hibám, hogy ezek a barmok elfelejtették a kígyók nyelvét, azt, amelyet annak idején az őseim tanítottak nekik.

Egyszer azonban mindez egészen másképp alakult. Éppen visszatérőben voltam a forrásról, vállamon a nehéz csobolyóval, amikor az úton feltűnt egy nagy jávorszarvas. Várható tanácsstalansága miatt már előre megvetően sziszegtem oda neki a legegyszerűbb szavakat, de a jávorszarvas korántsem rémült meg attól, hogy hirtelen rég elfeledett parancsszavakat hall egy emberi lény szájából. Sőt, fejét hajtott, odasietett hozzám, térdre ereszkedett, és ahogy hajdanán szokták, felkínálta nekem a nyakát. Milyen gyakran láttam kisiújként, hogy anyám is ekképpen szerzi be a család számára a télirevalót! Kiválasztotta a csordából a megfelelő tehenet, magához hívta, és a kígyók ígéinek engedelmeskedő állat torkát minden további nélkül elvágta. Egy kifejlett jávorszarvastehen húsa a tél végéig is kitartott. A mi egyszerű élelemszerzési módszerünk mellett a falusi emberek ostoba vadászata nagyon nevetségesnek tűnt. Hosszú órákon át űzték a szarvast, rengeteg nyilat találomra a bozótba lödöztek, hogy végül gyakran üres kézzel, csalódottan kelljen hazatérniük; miközben csak néhány szóra lett volna szükségük ahhoz, hogy a vadat a hatalmuk alá vonják! Pont úgy, ahogy most én. A nagy és erős szarvas a lábam előtt hevert és várta a csapást. Egyetlen kézmozdulattal végezhettem volna vele. Mégsem tettem.

Ehelyett leemeltem a vállamról a csobolyót és vízzel kínáltam. Békésen lefetyelt. Öreg bika volt, egészen öreg – annak kellett lennie, különben hogy emlékezhetett volna arra, miképp kell viselkednie

egy szarvasnak, amikor magához hívja egy ember. Ha hánykolódna és rúgkapálna, ha a lombokba kapaszkodna a fogaival, akkor is húzná felém az ősi szavak ereje, és végül úgy érkezne meg hozzám, mint egy bolond, ő azonban úgy jött, akár egy király. Nem számít, hogy magát leölettetni jött. Annak is érteni kell a módját. Hát mi megalázó van abban, ha valaki aláveti magát az ősi törvényeknek és szokásoknak? Szerintem semmi. Kedvtelésből soha nem öltünk le egyetlen jávorszarvast sem – mi öröm származik egy ilyen cselekedetből? Nekünk ennünk kellett, a táplálékszerzésre megvolt az ige, melyet a szarvasok ismertek, és hallgattak is rá. Az a megalázó, ha elfelejtünk mindent, mint ezek a fiatal vaddisznók és őzek, akik az igék hallatán szétdurrannak, akár egy hólyag. Vagy a falusiak, akik tízesével jártak szarvasra vadászni. A butaság a megalázó, nem a bölcsesség.

Megitattam, megsimogattam a fejét, a szarvas pedig a ködmönömhöz dörgölte a pofáját. Hát nem tűnt még el teljesen a régi világ! Addig, amíg én élek, addig, amíg még él ez az öreg szarvas, ebben a rengetegben nemcsak emlékeznek majd a kígyók szavára, de érteni is fogják.

Elengedtem. Éljen még jó sokáig. És emlékezzen.

Valójában Manivald temetésével akartam kezdeni a történetemet. Hatéves voltam akkoriban, és ezt a Manivaldot a saját szememmel sosem láttam, mert ő nem az erdőben, hanem a tengerparton élt. Voltaképpen máig sem tudom, hogy Vootele bácsikám miért vitt magával a temetésére. Rajtam kívül nem is volt ott más gyerek. Nem volt ott Pärtel barátom és Hiie sem. Pedig Hiie akkorra már biztosan megszületett, mivel csak egy évvel volt fiatalabb nálam. Miért nem hozta őt magával Tambet és Mall? Hiszen számukra ez a szertartás nagyon kedvükre való esemény lehetett – na, nem azért, mert rosszban voltak Manivalddal, és ezért örültek a halálának. Korántsem. Tambet nagyon tisztelte Manivaldot; világosan emlékszem arra,

ahogy a máglyánál kijelentette: *Nem születik már több ilyen férfi!* Igaza lett. Nem született. Tulajdonképpen egyáltalán nem született több férfi az erdőben. Én voltam az utolsó, pár hónappal előttem érkezett Pärtel, egy évvel később pedig Tambet és Mall Hiiéje. De ő meg már lány lett. Ezt követően az erdőnkben már csak a menyétek és a nyulak fiáltak.

Tambet ezt persze akkor még nem tudta – nem is akarta volna tudni. Ő még mindig abban a hitben élt, hogy egyszer megint eljön majd a mi időnk, meg ilyenek. Nem is hihette volna másképp, hiszen túlságosan ragaszkodott a szokásokhoz és hagyományokhoz: minden héten elzarándokolt a szent ligetbe, és ájtatos arccal színes szalagokat kötözött a hársakra, abban a hiszemben, hogy ezzel áldozatot mutat be a szellemeknek. Ülgas, a liget bölcse volt a legjobb barátja. Vagyis nem, a barát kifejezés nem illik ide, hiszen a liget bölcsét Tambet soha az életben nem nevezte volna így. Számára ez az otrombaság netovábbja lett volna. Ülgas hatalmas volt és szent, őt tisztelni kellett, nem pedig barátkozni vele.

Természetesen Ülgas is ott volt Manivald temetésén. Még szép! Hisz' ő volt az, akinek meg kellett gyújtania a máglyát, és akinek az elhunyt lelkét a túlvilágra kellett kísérnie. Ezt elég hosszadalmasan és unalmasan csinálta: kántált, ütötte a dobot, aztán valami gombákat meg gízgazokat égetett. Emberemlékezet óta így hamvasztották nálunk a halottakat, így kellett ezt csinálni. Ezért is említettem, hogy Tambetnek nagyon is a szája íze szerint való volt ez a temetés, ő mindenféle rítust szerfelett kedvelt. Ahhoz, hogy elégedett legyen, egyetlen dolog kellett: mindent végezzenek pontosan úgy, ahogyan azt már az ősapáink is csinálták.

Én ellenben nagyon unatkoztam, erre kristálytisztán emlékszem. Egyáltalán nem ismertem Manivaldot, nem volt mit gyászolnom, úgyhogy csak bámészkodtam. Eleinte eléggé érdekes volt vizsgálgatni a halott ráncos, hosszú szakállú arcát – és elég félelmetes is, hiszen annak előtte nem láttam még halott embert. A liget bölcse azonban olyan sokáig igézett meg varázsolt, hogy végül már a hulla

nézegetése sem tudott lekötöni. Legszívesebben eloldalogtam volna onnan, le a tengerpartra, mert erdei gyerek lévén, ott soha nem jártam még. Vootele bácsi azonban ott tartott azzal, hogy a fülembe súgta, mindjárt meggyújtják a máglyát. Ez egy kicsit hatott, mert a tüzet mégiscsak látni akartam, különösen azt, ahogyan elégetnek rajta egy embert. Kijön-e valami a belsejéből, hogy néznek ki a csontjai? Ott maradtam hát, de Ülgas addig húzta a szertartás befejezését, hogy végül majdnem belehaltam az unalomba. Most már az sem érdekelt volna, ha Vootele bácsi azt ígéri, hogy mielőtt elégetik, még meg is nyúzzák az öregember holttestét. Haza akartam menni, és hangos ásítózásba kezdtem. Tambet végigmért düllelt szemeivel, majd rám förmedt:

– Maradj csöndben kölyök, temetésen vagy! Hallgasd a liget bölcsét!

– Menj, szaladgálj egy kicsit! – súgta Vootele bácsi. El is futottam a tengerhez, ruhástól a hullámokba vetettem magam, majd addig játszottam a homokkal, míg úgy nem néztem ki, mint egy sárgombóc. Hirtelen észrevettem, hogy közben meggyújtották a máglyát, és mint a szélvész rohantam vissza a tűzhöz, de addigra Manivaldból már semmit sem lehetett látni. Eltakarták a hatalmas lángok, melyek felcsaptak egészen a csillagok közé.

– Hú de koszos vagy – mondta Vootele bácsi, miközben megpróbált letisztogatni a kezével. Megéreztem magamon Tambet haragos pillantását is, hiszen a viselkedésem egyáltalán nem illett egy temetéshez.

Nem törődtem Tambettel, nem volt ő sem az apám, sem a nagybátyám, csak egy szomszéd, ezért hidegen is hagyott a haragja. Inkább megráncigáltam Vootele bácsi szakállát és megkérdeztem:

– Ki volt ez a Manivald? Miért a tengerparton lakott? Miért nem az erdőben, ahogy mi?

– Neki a tengernél volt az otthona – válaszolta a nagybátyám.
– Manivald öreg és bölcs ember volt. A legöregebb közülünk. Ő még az Észak Sárkányát is látta.

– Ki az az Észak Sárkánya? – kérdeztem.
– Az Észak Sárkánya egy hatalmas kígyó – felelte Vootele bácsi.
– Ő a legnagyobb mind közül, még a kígyókirálynál is hatalmasabb. Akkora, mint az erdő, és még repülni is tud. Amikor óriási szárnyaival a levegőbe emelkedik, eltakarja a napot és a holdat. Régen gyakran szállt fel az égbe, hogy felfalja a partjainknál kikötő ellenségeinket. Miután elemésztette őket, mi megkaptuk minden kincset. Dúsgazdagok és hatalmasak voltunk, mindenki rettegett tőlünk, mert ezekről a partokról senki nem jutott vissza élve. Mivel azonban tudtak gazdagságunkról, a kapzsiságuk mindig győzedelmeskedett a félelmeik felett. Egyre újabb és újabb hajók vitorláztak hozzánk, hogy megkaparintsák a kincseinket, de az Észak Sárkánya mindannyiunkkal végzett.

– Én is akarom látni az Észak Sárkányt – mondtam.

– Sajnos már nem lehet – sóhajtott Vootele bácsi. – Az Észak Sárkánya elaludt, és nem tudjuk felébreszteni. Túl kevesen vagyunk.

– Egyszer újra képesek leszünk rá! – szólt közbe Tambet. – Hogy beszélhetsz ilyeneket, Vootele?! Miféle alávaló fecsegés ez? Jól jegyezd meg, mindketten megérjük még azt a napot, amikor az Észak Sárkánya ismét felszárnal az égbe, hogy felfalja az összes nyomorult vasembert és falusi patkányt!

– Te magad beszélsz bolondságokat – felelte a nagybátyám.
– Miképp jöhetne el az a nap, ha egyszer te is jól tudod, hogy az Észak Sárkányának felébresztéséhez legalább tízezer emberre van szükség? Ha ez a tízezer ember együtt mondja ki a kígyók ígéit, csakis akkor fog felébredni titkos fészkeben az Észak Sárkánya, és csakis akkor emelkedik újra az égbe. Mutasd csak, hol van az a tízezer ember? Még tízet sem tudunk összeszedni!

– Nem szabad feladni! – felelte Tambet dühösen. – Gondolj csak Manivaldra! Ő folyamatosan reménykedett és zokszó nélkül végezte a saját feladatát. Amikor feltűnt egy hajó a láthatáron, azonnal meggyújtott egy száraz fatönköt, hogy mindenkinek a tudtára adja: megint eljött az ideje, hogy felébresszük az Észak Sárkányt!

Nem adta fel, noha már senki sem válaszolt a jelzőtüzeire, és így az idegenek hajói háborítatlanul kiköthettek, a vasemberek pedig bűntetlenül partra szálltak. Mégsem vonta meg a vállát, és ahogy mindig, azután is gyökerestől kiásta, aztán kiszárította a fatönköket, és ha kellett, meggyújtotta őket, és csak várt, egyre csak várt! Várta, hogy egyszer talán mégiscsak az erdő fölé emelkedik a hatalmas Észak Sárkány, pont úgy, mint a régi szép időkben!

– Nem emelkedik az már sohasem – mondta komoran Vootele bácsi.

– Én látni akarom! – követeltem. – Látni akarom az Észak Sárkányát!

– Nem fogod meglátni – jelentette ki a nagybátyám.

– Meghalt? – kérdeztem.

– Nem, ő soha nem hal meg – válaszolta. – Csak alszik. De hogy hol, azt ne kérdezd. Senki sem tudja.

Csalódottan elhallgattam. Az Észak Sárkányának története nagyon érdekesen kezdődött, de a vége csapnivalóra sikeredett. Mi haszna egy olyan csodadolognak, amit sohasem láthat az ember? Tambet és a nagybátyám tovább vitatkoztak, én meg visszabandukoltam a tengerhez. A part mentén sétáltam; szép volt és homokos, itt-ott hatalmas, kiásott fatönkék heverték. Nyilvánvalóan azok, amelyeket a néhai, imént elhamvasztott Manivald szárítgatott, hogy senkit nem érdeklő jelzőtüzeiket rakhasson belőlük. Az egyik fatönk mellett egy férfi gubbasztott. Meeme volt az. Őt még soha nem láttam jární, mindig valahol egy bokor alatt hevert, mintha falevél lenne, melyet a szél az egyik helyről a másikra sodor. Mindig galócát rágcsált, engem is folyton kínálgatott velem, de én sosem fogadtam el, mert anyám nem engedte.

Meeme ez alkalommal is az oldalán feküdt, és én megint nem láttam, mikor és hogyan érkezett a fatönkhöz. Megfogadtam magamban, hogy egyszer úgyis kiderítem, hogyan néz ki ez az ember két lábon, vagy hogy egyáltalán mi módon közlekedik – állva, mint az emberek; négykézláb, mint az állatok; vagy netalán kúszva, mint

a kígyók. Közelebb mentem Meeméhez, és meglepődve tapasztaltam, hogy most nem galócát eszik, hanem valami különös italt kortyol egy bőrkulacsból.

– Uh! – törölte meg éppen a száját, amikor leguggoltam mellé és kíváncsian szaglászni kezdtem a csobolyóból áradó idegen illatot. – Ez bor. Sokkal jobb, mint a galóca, áldottak legyenek ezek az idegenek meg az ő kis eszecskéjük. A gombától folyton kiszárad a szám, de ez itt egyszerre hűsíti a szomjad és részegít meg. Nagyszerű dolog! Azt hiszem, maradok is ennél. Kérsz?

– Nem – mondtam. Anyám a borivást ugyan nem tiltotta meg, de sejteni lehetett, hogy ha Meeme kínál valamit, akkor az semmivel sem lehet jobb a galócánál. – Honnan lehet ilyen csobolyót szerezni? – Az erdőben még soha nem találkoztam semmi ehhez hasonlóval.

– A szerzetesektől meg a többi idegentől – válaszolta Meeme. – Egyszerűen csak bevered a fejüket, és már tied is a butykos. – Megint ivott. – Finom kis itóka, nem mondom – dicsérte újból. – Óbégathat meg siránkozhat az a bolond Tambet amennyit csak akar, de az idegenek itala akkor is jobb, mint a miénk.

– Mit óbégatott meg siránkozott Tambet? – kérdeztem.

– Eh, nem bírja elviselni, ha valaki az idegenekkel érintkezik, vagy akár csak hozzáér a dolgaikhoz – legyintett Meeme. – Mondtam én neki, hogy nem én, hanem a baltám ért hozzá ahhoz a szerzeteshez, de ő nem érti a különbséget, és egyre csak sopánkodik. De ha egyszer már nem akarok naphosszat galócát enni? Ha egyszer ez sokkal jobb holmi, és gyorsabban is a fejembe száll? Az embernek tanulékonynak kell lennie, nem olyan hajlíthatatlannak, mint ez a darab fa. Sajnos azonban éppen ilyenek vagyunk. Mi hasznot hozott nekünk ez a hajlíthatatlanság? Mint az utolsó őszi legyek! Lassú zúgással repülünk át az erdőn, míg bele nem puffanunk a mohába és jól megdöglünk.

Ebből a beszédből már semmit sem értettem, így felálltam, hogy visszamenjek a nagybátyámhoz.

– Várjál fiam! – állított meg Meeme. – Akartam adni neked valamit.

Egyből rázni kezdtem a fejemet, mert tudtam, hogy most vagy galóca, vagy bor, vagy valami harmadik undokság következik.

– Mondom, hogy várj!

– Anyám nem engedi – jelentettem ki.

– Hallgass! Anyád azt sem tudja, mit akarok adni neked. Nesze, vedd csak el! Én nem tudok vele mit kezdeni. Akaszd a nyakadba!

Meeme egy aprócska bőrsztyűöt nyomott a kezembe, melyen látszott, hogy egy kicsiny, de nehéz tárgyat rejt.

– Mi van ebben? – kérdeztem.

– Ebben? Hát, egy gyűrű van benne.

Kibontottam a sztyűő száját. Valóban gyűrű volt benne. Egy ezüstgyűrű, nagy, vörös kővel. Felpróbáltam, de lötyögött vékony ujjaimon.

– Tartsd csak a sztyűőben – okított Meeme. – Azt pedig akaszd a nyakadba, hiszen mondtam már.

Visszadugtam a gyűrűt a sztyűőbe. Különös bőrből készült. Könnyű volt, mint egy falevél, amit ha kiejtünk a kezünkből, egyből felkap a szél. De ezt a drága gyűrűt meg is illette az ilyen finom, előkelő fészek.

– Köszönöm – mondtam, és szörnyen boldog voltam. – Rettenelesen szép gyűrű!

Meeme nevetett.

– Szívesen, fiacskám – felelte. – Azt nem tudom, hogy szép-e vagy csúnya, de szükségesnek szükséges. Tartsd csak szépen a sztyűőjében.

Visszaszaladtam a tűzhöz. Manivald már elégett, csak a hamvai parázslottak. Megmutattam a gyűrűt Vootele bácsinak. Hosszasan és alaposan vizsgálgatta.

– Drága egy holmi ez – mondta végül. – Idegen földön készült, és annak idején valószínűleg a vasemberek hajóján jutott el a mi partjainkra. Nem csodálkoznék, ha a gyűrű első gazdája az Észak

Sárkányának esett volna áldozatul. Nem értem, Meeme miért adta ezt éppen neked. Elküldhette volna inkább a nővérednek, Salménak. Mihez kezd egy fiú az erdőben egy ilyen drága ékszerrel?

– Én ugyan oda nem adom Salménak! – kiáltottam felháborodva.

– Ne is add – válaszolta Vootele bácsi. – Meeme soha semmit nem tesz ok nélkül. Ha ő neked adta a gyűrűt, akkor annak így kellett lennie. Én ugyan nem értem, mi volt ezzel a terved, de ennek nincs jelentősége. Egyszer majd mindenre fény derül. Most azonban induljunk haza!

– Jó, menjünk – egyeztem bele, és nyomban megéreztem, mennyire álmos is vagyok. Vootele bácsi egy farkas hátára emelt, és magunk mögött hagyva a kialudt tüzet és a tengert, melyet már senki sem őrzött, hazabaktattunk az éji erdőn át.

2.

Valójában a faluban és nem az erdőben születtem. Az apám határozott úgy, hogy beköltöznék a faluba. Hiszen mindenki ott lakott már, vagyis majdnem mindenki. A szüleim az utolsók között voltak. Vélhetőleg anyám miatt, mivel nem tetszett neki a falusi élet, nem érdekelte a gabonatermesztés, és kenyeret sem evett soha.

– Az egy ehetetlen vacak – szokta mondani mindig. – Tudod, Leemet, én nem is hiszem el, hogy van, akinek ízlik. A kenyérevés merő hivalkodás. Az emberek ezzel szörnyen előkelőnek akarnak látszani, és úgy akarnak élni, mint az idegenek. Egy jó, átsült szarvascomb egészen más dolog. Na, de gyere, gyere most már enni, drága gyermekem! Hát kinek sütöttem én ezeket a combokat?

Apám nyilvánvalóan más véleményen volt. Ő az új kor embere akart lenni, és az új kor emberének nem a félhomályos erdőben, hanem falun kell laknia, a széles ég alatt. Rozst kell természetnie, amiért egész nyáron gürcölhet, mint valami mocskos hangya, csak azért, hogy fontoskodó ábrázattal kenyeret zabálhasson, és hasonlatos lehessen az idegenekhez. Az új kor emberének kell egy sarló, hogy ősszel a földeken görnyedve learathassa a gabonát, és egy kézimalom, amivel zihálva és fújtatva megőrölheti a szemeket. Vootele bácsi mesélte, hogy az apámat – mikor még az erdőben élt – majd' szétvetette a bosszúság és az irigység, ha arra gondolt, hogy milyen érdekes életet élnek a falusi emberek, és hogy milyen lenyűgöző szerzőik vannak.

– Azonnal a faluba kell költöznünk! – kiabálta ilyenkor. – Különbelen elmúlik felettünk az élet! Manapság minden normális ember a széles ég alatt lakik, és nem a bozótban! Én is szántani és vetni akarok, úgy, ahogy azt mindenhol a fejlett világban teszik! Mitől volnék én kevesebb? Nem akarok úgy élni, mint egy koldus! Nézzétek csak meg a vasembereket meg a szerzeteseket! Messziről is látszik,

hogy legalább száz évvel előttünk járnak a fejlődésben! Minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy utolérjük őket!

És el is vitte anyámat a faluba; építettek maguknak egy kis házat, apám megtanult szántani és vetni, és sarlóra meg kézimalomra is szert tett. Elkezdett templomba járni, és németül tanult, hogy megértse a vasemberek beszédét, és még pompásabb és divatosabb fortélyokat leshessen el tőlük. Kenyeret evett és cuppogva dicsérte, hogy milyen finom, és amikor még az árpakása készítését is elsajátította, akkor a lelkesedése és a büszkesége már nem ismert határokat.

– Olyan íze volt, mint a hányásnak – árulta el anyám, apám mégis árpakását evett napjában háromszor. Ugyan egy kicsit fintorgott hozzá, de állította, hogy az egy rendkívül ízletes étel, és egyszerűen csak tudni kell fogyasztani. – Nem olyan, mint a mi cupákjaink! Azokat minden félnótás képes befalni. Ez kifinomult ízlésvilágú embereknek való, európai étel! – jelentette ki. – Nem túl nehéz, hanem amolyan levegős és könnyű. De közben tápláló! Királyok eledele!

Miután megszülettem, apám megkövetelte, hogy kizárólag kásával etessenek engem, mert az ő gyerekének a *legjobb jár*. Egy kis sarlót is beszerzett nekem, hogy amint megtanulok járni, rögtön kimehessek vele a földekre görnyedezni. – Igaz, hogy a sarló drága dolog, és akár úgy is vélhetnénk, hogy fölösleges egy csecsemő kezébe adni, de én nem értek egyet az ilyen hozzáállással. A mi gyermekünknek kiskorától kezdve hozzá kell szoknia a korszerű munkaeszközök alkalmazásához – magyarázta büszkén. – A jövőben sarló nélkül nem lehet boldogulni, hadd tanulja meg hát a rozs aratásának nagyszerű művészetét!

Ezt mind Vootele bácsitól tudom. Én nem emlékszem az apámra. Anyám meg nem szívesen beszélt róla, mindig zavarba jött, és másfelé terelte a szót. Bizonyára felelősnek tartotta magát apám haláláért, és hát, végül is az is volt. Anyám ugyanis unatkozott a faluban; nem érdekelte a földművelés, és amíg apám büszkeségtől dagadva szántani járt, addig ő a régi, ismerős erdőben bóklászott, és megismerkedett egy medvével. Hogy ebből mi lett, az azt hiszem, teljesen nyilvánvaló.

Mindennapos történet ez, hiszen kevés nő tud ellenállni a medvéknek; olyan nagyok, puhák, gyámoltalanok és szőrösek. Ezenkívül született csábítók is, akiknek roppantul tetszenek az emberek asszonyai, így aztán egyetlen lehetőséget sem hagynak ki arra, hogy egy nő közelébe férközhessenek, és a fülébe brummoghassanak. Régen, amikor népünk java még az erdőben élt, gyakran megesett, hogy egy medve egy asszony kedvese lett, egészen addig, míg a férj tetten nem érte a párocskát, és el nem kergette azt a barna dögöt.

A medve elkezdett hát vendégségbe járni hozzánk, persze mindig olyankor, amikor apám a földeken robotolt. Nagyon barátságos állat volt. A nővérem, Salme, aki öt évvel idősebb nálam, emlékszik rá, és azt mesélte, hogy a medve mindig hozott neki mézet. Ahogy az összes medve akkoriban, ez a mackó is tudott egy kicsit beszélni, hiszen az állatok közül a medve a legeszebb, leszámítva persze a kígyót, az ember testvérét. A medvék nem beszéltek ugyan valami sokat, és a mondandójuk sem volt különösebben értelmes – de mi okosat is kellene mondania egy szeretőnek? A hétköznapi dolgokról mindenesetre szépen el lehetett velük társalogni.

Mára természetesen minden megváltozott. Amikor a forráshoz megyek, időnként megpillantok egy-egy medvét, és pár szót oda-sziszegek nekik üdvözlés gyanánt. Azok azonban értetlen képpel bámulnak rám, majd nagy recsegés-ropogás közepette a bozótba menekülnek. Egy röpké pillanat alatt lehámlott róluk az egész kultúrréteg, melyet magukra szedtek az emberekkel és a kígyókkal folytatott több évszázados érintkezés során. A medvék közönséges állatokká váltak. Ahogy mi is. Hát ki érti még rajtam kívül a kígyók szavát? Lehanyatlott a világ, és még a forrásvíznek is pocsék íze van.

Hagyjuk is ezt. A lényeg, hogy gyerekkoromban a medvék még tudtak eszmét cserélni az emberekkel. Barátok ugyan sosem voltunk, mivel a medvéket azért nálunk alacsonyabb rendűnek tartottuk. Végző soron mi voltunk azok, akik ezeket a mackókat kikupálták, mintegy a fülüknél fogva rángatva ki őket az őstudatlanságból. A maguk módján az emberek tanítványai voltak, és innen ered a mi

felsőbbségünk. Persze ehhez hozzáadódott még a medvék bujasága is, meg az az érthetetlen vonzalom, amit az asszonyaink éreztek irántuk. Emiatt minden férfi enyhe gyanakvással tekintett a medvékre – ez a kövér, bundás szerelemzsák csak nem éppen az én feleségemmel... Túlságosan gyakran találtak medveszőrt az ágyukban.

Az én apám még ennél is rosszabbul járt. Nemcsak medveszőrt, de egy egész medvét talált az ágyában. Ebből még nem is lett volna baj – ha derekasan rásziszeg a medvére, akkor a tetten ért mackó lekonyult füllel iszkolt volna vissza az erdőbe. Apám azonban már kezdte elfelejteni a kígyók nyelvét. A faluban semmi szükség nem volt rá, ráadásul nem is tartotta valami sokra, úgy vélvén, hogy a sarló meg a kézimalom sokkal inkább a szolgálatára válik. Ezért amikor meglátta az ágyában a medvét, németül motyogott valamit, mire az érthetetlen szavaktól megzavarodott és a tettenéréstől felbőszült medve leharapta a fejét.

Ezt természetesen azonnal meg is bánta, hiszen a medve nem különösebben vérszomjas állat, ellentétben például a farkassal, aki kizárólag a kígyók szavának engedelmeskedve szolgálja az embert, csak ezért engedi felülni a hátára, és csak ezért hagyja magát megfejni. A farkas valójában nagyon veszélyes háziállat, de mivel az erdőben senkinek nincs finomabb teje, beletörődnek a komiszságába, annál is inkább, mert a kígyók szavától olyan szelíddé válik, akár egy cinege. De a medve mégiscsak egy értelmes lény. Az apámmal végző mackó is nagyon el volt keseredve, és mivel a gyilkosságot az üzekedés hevében követte el, ott helyben megbüntette magát, és leharapta a szerszámát.

Miután közösen elégették apám holttestét, az öncsonkító medve biztosította anyámat, hogy soha többé nem fogják látni egymást, majd elbujdokolt az erdő mélyére. Ez a megoldás nyilvánvalóan anyámnak is megfelelt, hiszen ahogy mondtam, rettenetesen gyötörte a lelkiismeret-furdalás, ráadásul a medve iránt érzett szerelmé is azon nyomban elillant. Ettől kezdve ki nem állhatta őket, és ahogy megpillantott egy medvét, rögtön rásziszegett, rákényszerítve ezzel

arra, hogy azonnal térjen ki az útjából. Ez az engesztelhetetlen gyűlölete a későbbiek során még sok felfordulást és ribilliót keltett a családunkban, de erről majd a maga idejében.

Apám halála után anyám nem látta többé indokoltnak, hogy a faluban maradjunk. A hátára vett, nővéremet kézen fogta, és visszaköltözött az erdőbe, ahol testvére, Vootele bácsi vett az oltalmába minket; segített kunyhót építeni, és nekünk ajándékozott két fiatal farkast, hogy mindig legyen friss tejünk. Bár apám halálától továbbra is le volt sújtva, anyám fellélegzett, mert valójában soha nem akart elköltözni az erdőből. Ő itt érezte jól magát, és egy cseppet sem aggasztotta, hogy nem él a vasemberek módján, vagy, hogy egyetlen sarló sem található a háztartásában. Anyám házában senki sem evett többé kenyeret, de a szarvas- és az őzhús mindig halmokban állt.

Még egyéves sem voltam, amikor visszaköltöztünk az erdőbe. Nincsenek emlékeim sem a faluról, sem a falusi életről, az erdőben nőtem föl, az számított az egyetlen otthonomnak. A rengeteg mélyén volt egy takaros kunyhónk, ott laktunk anyámmal meg a nővéremmel, nem messze Vootele bácsi viskójától. Akkoriban még nem teljesen ürült ki az erdő, és egy kis járkálással könnyen össze lehetett találkozni más emberekkel is: kunyhójuk előtt farkast fejő öregasszonyokkal, vagy jól megtermett viperákkal társalgó, hosszú szakállú öregekkel.

Fiatalabb emberekből azonban jóval kevesebb akadt, ráadásul folyamatosan apadt a számuk, így aztán egyre többször lehetett elhagyatott hajlékokra bukkanni. Ezeket a kunyhókat lassan benőtte a bozót, mindenütt gazdátlan farkasok rohángáltak, az öregek pedig azt beszéltek, hogy teljesen felborult az erdő rendje, és így már nem is élet az élet. Különösen amiatt keseregtek, hogy már nem születtek gyerekek, ami sajnos természetes volt – kiknél is születhettek volna, ha a fiatalok mind elmenekültek a faluba? Én is elmentem megnézni

a falut, az erdő széléről leskelődtem, de közelebb osonni nem volt bátorságom. Ott minden annyira más volt, valahogy sokkal előkelőbb. Rengeteg volt a napfény, és a széles ég alatt álló házak sokkal szebbnek tündek számomra, mint a mi félig fenyők alatt rejtőző kunyhóink, ráadásul az épületek körül egy seregnyi gyerek szaladgált.

Erre irigykedtem a leginkább, mivel nekem kevés játszótársam akadt. Salme nővérem nem különösebben törődött velem – öt évvel idősebb volt, ráadásul lány, neki megvoltak a maga teendői. Szerencsére ott volt Pärtel, akivel együtt lehetett szaladgálni. És ott volt még Hiie, Tambet lánya is, de ő meg túlságosan kicsi volt, bizonytalan lábakkal még csak a házuk körül totyogott, és unos-untalan a fenekére huppant. Ő kezdetben egyáltalán nem volt játszópajtásnak való, ráadásul nem szerettem Tambetéknél lenni – bár még kicsi voltam és oktalan, de azt azért már akkor megértettem, hogy Tambet ki nem állhat engem. Amikor csak meglátott, mindig füstölögni és fortyogni kezdett magában, és egyszer, amikor Pärtellel bogyozásból jövet jó szívvel eperrel kínáltam a fűvön kúszó-mászó Hiit, Tambet a kunyhójuk elől ránk kiabált:

– Hiie, jössz el onnan?! A falusiaktól nem fogadunk el semmit!

Képtelen volt megbocsátani a családomnak, hogy annak idején elhagyta az erdőt – engem meg Salmét csökönyösen *falu*sinak tartott. A szent ligetben is szemmel látható ellenszenvvel méregett bennünket, mintha rosszalta volna, hogy a magunkfajta, falu szagával beszennyezett lény egyáltalán betolakodhat egy ilyen fontos helyre. Nem mintha nagy kedvvel jártam volna a ligetbe, mert egyáltalán nem tetszett nekem, ahogy Ülgas, a liget bölcse, nyulak vérével locsolja a fákat. A nyulak olyan kedves kis állatok voltak, és nem fért a fejembe, miképp tudja valaki pusztán azért megölni őket, hogy a vérükkel a fák gyökerét öntözze. Félttem Ülgastól, noha ránézésre nem volt benne semmi ijesztő, inkább afféle jóindulatú nagyapó képe volt, és még a gyerekekkel is barátságosan bánt. Néha eljött hozzánk vendégségbe, és akkor mindenféle szellemekről beszélt, meg arról, hogy különösen a gyerekeknek ajánlatos tisztelni

őket, például a forrásnál a mosakodásra szánt víz kimerése előtt áldozatot kell hoznunk a vízi szellemnek. És miután a vödörrel kimertük a vizet, még egyet utána is. A folyóban való fürdőzéshez meg jobb mindjárt több áldozatot is bemutatni, különben a folyami tündér vízbe fojtja az embert.

– Milyen áldozatot? – kérdeztem, és Ülgas, a liget bölcse kedvesen mosolyogva elmagyarázta, hogy az a legjobb, ha fogok egy békát, azt élve hosszában felhasítom, majd a forrásba vagy a folyóba vetem. Akkor a szellemek teljesen elégedettek lesznek.

– Miért ilyen gonoszak a szellemek? – tudakoltam ijedten, mert rettenetesnek tűnt számomra ez a békakínzás. – Miért akarnak állandóan vért?

– Hogy mondhatsz ilyen butaságot, a szellemek nem gonoszak – szidott meg Ülgas. – A szellemek egyszerűen a víz és a fák urai, és nekünk teljesíteniük kell a parancsaikat, és a kedvükben kell járnunk. Ez az ősi szokás.

Ezután megpaskolta az arcomat, megparancsolta, hogy hamarosan újra menjek el a ligetbe, *mert azokat, akik nem járnak a ligetbe, széttépik a liget kutyái*, majd távozott. Én meg félelmek és kétségek közt maradtam, mert nem bírtam rávenni magam, hogy kettévágjak egy élő békát, ezért a továbbiakban csak néhanapján, és akkor is lehetőleg a part közelében fürödtem, hogy még azelőtt ki tudjak kászálódni a vízből, mielőtt a vérszomjas vízitündér rám vetné magát, mert nem kapta meg a döglött békáját. A ligetben is egyre kényelmetlenebbül éreztem magam, tekintetem mindenhol azokat a szörnyű kutyákat kereste, akik Ülgas szavai szerint itt élnek és őrködnek. Azonban egyedül Tambet feddő pillantásával találkoztam, aki biztosan rossz néven vette, hogy egy magamfajta *falusi* ezen a szent helyen ide-oda nézelődik, ahelyett hogy elmélyülten hallgatná a liget bölcsének szavait.

Engem tulajdonképpen nem zavart, hogy *falusinak* tartottak, mert, ahogy már említettem, tetszett nekem a falu. Folyamatosan azzal nyaggattam anyámat, hogy árulja már el, miért költöztünk el

onnan, és hogy nem mehetnék-e vissza – ha nem is örökre, de legalább egy kicsit, megnézni, milyen. Anyám persze nem hagyta magát, és igyekezett elmagyarázni, hogy az erdőben sokkal pompásabb minden, és hogy mennyire unalmas és nehéz a falusi emberek élete.

– Azok ott kenyeret és árpakását esznek – mesélte, nyilvánvalóan azzal a szándékkal, hogy elrémítsen, de mivel én egyik étel ízére sem emlékeztem, a nevük semmiféle irtózást nem váltott ki belőlem. Épp ellenkezőleg, az ismeretlen ételek csábítóan hangzottak, és szívesen kipróbáltam volna őket. Ezt meg is mondtam anyámnak.

– Kenyeret és kását akarok!

– Ah, te nem tudod, mennyire förtelmesek is azok. Hisz’ olyan sok finom sültünk van! Gyere fiam, vegyél! Hidd el, ez százszor jobb.

Nem hittem el. Sültet naponta ettem, az közönséges étel volt, híján mindenféle titokzatosságnak.

– Én kenyeret és kását akarok! – ellenkeztem.

– Leemet, hagyd már abba ezt a butaságot! Magad sem tudod, miket beszélsz. Nincs neked szükséged semmiféle kenyérre. Csak azt hiszed, hogy akarod, de igazából egyből kiköpnéd. A kenyér olyan, mint a moha, megakad az ember torkán. Na nézd csak, éppen van itthon bagolytojás!

A bagolytojás volt a kedvencem, ezért amint megláttam, máris abbahagytam a makacskodást, és nekiláttam kiszürcsölni őket. Salme belépett a szobába, meglátott, és persze durcásan számon kérte anyámon, hogy miért csak engem kényeztet, és azt kiabálta, hogy ő is tojást akar inni.

– Ez csak természetes, Salme – bólogatott anyám. – Neked is tettem félre. Mindketten ugyanannyit kaptok.

Salme az ölébe vette a tojásokat, leült mellém, és egymással versengve szürcsöltünk tovább – én pedig sem a kenyérre, sem a kására nem gondoltam többet.